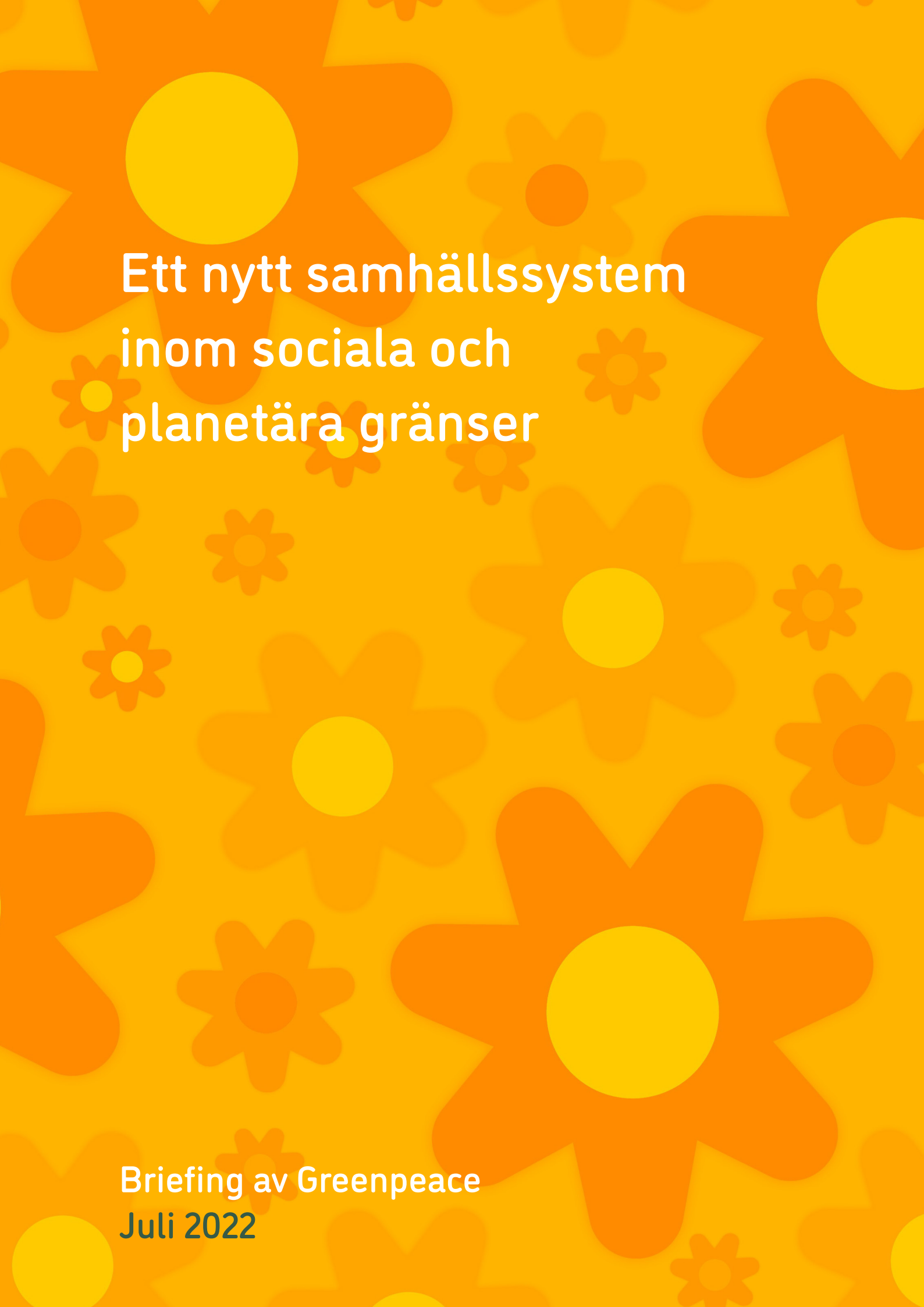

Ett nytt samhällssystem inom sociala och planetära gränser

Briefing av Greenpeace
Juli 2022

De kommande decennierna kommer vi att bevittna en dramatisk förändring av världen runt omkring oss. Om dagens folkvalda och samhällets makthavare väljer ett passivt förhållningssätt eller agerar för sent inför det planetära nödläge forskarna larmar om, blir konsekvenserna katastrofala för hela samhället. Det är knappt om tid men insikterna, tekniken och folkets mandat finns där. Samhällets ledare har alla möjligheten att agera skyndsamt och kraftfullt för att genomföra de grundläggande systemförändringar kriserna kräver.

Utgångspunkten för i stort sett allt klimat- och hållbarhetsarbete har hittills varit att hållbarhet ska uppnås genom att alla verksamheter, allt vi gör, tillverkar och handlar med, ska sträva efter att minska klimat- och miljöskadorna men att vi ändå mer eller mindre kan fortsätta som vanligt. Hållbarhetsarbetet börjar då handla om hur verksamheterna ska kunna drivas vidare med så lite förändringar som möjligt utan att lyfta blicken mot en systemnivå. Det angreppssättet håller inte, istället behövs ett större grepp som öppnar för ifrågasättandet om vissa verksamhet överhuvudtaget är kompatibla med en framtid inom planetens gränser.

Många lever i förtröstan om att ett hållbart samhälle kan åstadkommas med hjälp av ny och mer effektiv teknik. Denna strävan är i sig inte klandervärd, men för att på allvar möta de kriser vi står inför och vända utvecklingen tillräckligt snabbt räcker det inte med teknikoptimism. Den ekonomiska politiken måste göras om i grunden och fokus måste flyttas från tillväxt till social och ekologisk utveckling.

För att optimera omställningen ur ett resurs-, energi- och ekonomiskt perspektiv krävs en holistisk ansats. Utan att se till samhällssystemet som helhet är det svårt att säkerställa att teknikval och stora satsningar inom vissa sektorer inte försvårar för andra delar av samhället att ställa om. De viktigaste samhällsförändringarna och investeringarna är de som medför positiva synergieffekter som gör att följande steg i förändringsarbetet blir lättare och lättare.

Ett centralt fokus behöver riktas mot att hitta systemförändrande åtgärder som gör att rekyleffekter kan undvikas, så att miljö- och klimatvinster från teknisk innovation inte äts upp av en fortsatt ökad konsumtion av råvaror och energi. Det går inte heller att ställa om tillräckligt snabbt om inte människor känner en social trygghet i omställningen. Läget kräver en rättvis

“Genom att transformera hur vi ser på naturen kan vi också se dess verkliga värde. Genom att reflektera över detta värde i vår politik, planer och ekonomiska system kan vi kanalisera investeringar till de aktiviteter som återställer naturen och bli belönade för det. Genom att erkänna naturen som en oundgänglig allierad kan vi släppa lös vår mänskliga uppfinningsriktighet för att nå hållbarhet och därmed säkra vår egen hälsa och välbefinnande sida vid sida med planetens.”

FN:s generalsekreterare António Guterres, "Making Peace with nature" från 2021

omställning som minskar klyftor och exploatering av människor och natur.

Nedan följer ett antal områden där Greenpeace ser stor potential för att genomföra åtgärder som kan leda till en grundlig förändring och utveckling av samhället. Det är vår förhoppning att dessa förslag och idéer ska bli ett startskott på en process för att adressera frågorna på ett nytt sätt.

En ekologisk civilisation

Ge naturen rättigheter

Vårt juridiska system behöver vila på förståelsen att livet på jorden hänger samman i ömsesidiga beroenden. Vi måste därför balansera mänskliga behov med behoven för andra arter och för livet som helhet. Naturens rättigheter bör inkluderas i regeringsformen, där de grundläggande fri- och rättigheterna fastslås. Naturen bör erkännas rättigheter motsvarande de mänskliga rättigheterna och en ombudsman för naturen bör instiftas.

Gör exploatering till undantag

Utgångspunkten i all lagstiftning behöver förändras i grunden så att vår relation till naturen blir bevarande och samskapande istället för exploaterande, utarmande och förstörande. Näringsverksamhet får bara ske inom ramen för de fungerande ekosystemen.

Gör storskalig miljöförstörelse till ett internationellt brott

Det ska vara förbjudet att förstöra ekosystem och naturens förmåga att upprätthålla livskraftiga ekosystem, för människor och andra arter. Omfattande och grov plundring, eller förstörelse av natur, så kallat ecocid, bör kriminaliseras inom ramen för Romstadgan och därmed göra det möjligt att åtala vid den Internationella Brottmålsdomstolen. Företag och individer måste kunna hållas ansvariga för storskalig miljöförstörelse och det bör likställas med exempelvis brott mot mänskligheten.

Inför skadestånd för miljöförstöring

Miljöbalken bör kompletteras så att ett kraftigt skadestånd för miljöskada kan utmätas av staten, inte som idag då det enbart kan ske till enskilda juridiska personer.

Skärp reglerna för miljökonsekvensbeskrivningar

Alla projekt som påverkar naturen, till exempel skogsavverkning, bör prövas utifrån en strikt miljökonsekvensbedömning där aktiviteten ställs mot alternativa lösningar.

Skydd och kunskapsliv för ekosystemen

Kunskap om och tillgång till värdefull natur har stora pedagogiska vinster för människors förståelse av hur ekosystemen fungerar. Här finns också en stor arbetskapande potential. Det krävs därför ökade anslag till skydd, restaurering och förvaltning av ekosystem. Dessutom behövs ökade satsningar på friluftsliv, naturturism och naturvägledning samt satsningar på samverkan mellan parter, lågt hängande frukter med stora potentiella vinster.

En rättvis ekonomi som säkrar välfärden

Det nuvarande tillväxtparadigmet måste ersättas och vårt socioekonomiska system behöver styras om till att främja socialt och demokratiskt engagemang i skapandet och bevarandet av det gemensamma snarare än konsumtion på dess bekostnad. Vi behöver en samhällsekonomi som stödjer mänskliga framsteg i samklang med naturen och ett system som i sin grund respekterar och arbetar med naturen, skapar rättvisa och ökar välbefinnandet.

Överge BNP-måttet och avskaffa tillväxtmål

Inför mått som mäter framgång och välbstånd på ett mer precist sätt än det förlegade och begränsade måttet BNP. I 2017 års ekonomiska vårproposition kompletterade regeringen BNP-måttet med ytterligare 14 indikatorer på välbstånd. Sverige är inte ensamma om det och det finns en lång rad olika alternativa sätt att mäta ett samhälles utveckling. Det är bra att komplettera med nya indikatorer, men det hjälper inte om BNP alltså uppfattas som det (enda) centrala måttet.

Gå bortom tillväxt

Tanken att grön tillväxt kan lösa klimatkrisen är en illusion och får inte vara ett mål i sig. All mänsklig utveckling behöver ske inom planetära och sociala gränser. Ekonomisk utveckling ska inte vara ett självändamål utan ett verktyg för att nå social och ekologisk hållbarhet.

Förbättrade förutsättningar för företag i allmännas intresse

Alltifrån socialförsäkringar, lagar, starta-eget-stöd, utbildningar och tillgång till kapital missgynnar etablering av medarbetarägda bolag, gemenskapsbolag, allmänintressebolag och dylika där syftet är allmänna samhällsmål snarare än vinstutdelning. Snabb omställning kräver att människor som vill verka i det allmännas intresse får stärkta villkor att organisera sig.

Avveckla alla klimat- och miljöskadliga subventioner

Alla subventioner eller annat stöd som låser fast samhället i fortsatt exploaterande förstörelse av ekosystemen måste omedelbart avvecklas. Det som staten subventionerar ska bidra positivt till att uppnå klimat- och miljömål.

All offentlig upphandling ska bidra positivt till att uppnå klimat- och miljömål

Utforma lagstiftningen så att den möjliggör detta.

Inför klimatvärnskatt

För att dämpa konsumtion och finansiera klimatinvesteringar bör en klimatvärnskatt införas. Denna omställningsskatt kan dämpa utsläppen från den privata konsumtionen och samtidigt finansiera nödvändiga klimatinvesteringar. En klimatvärnskatt bidrar på så sätt till en snabbare och mer rättvis klimatanpassning av samhället.

Ge alla klimatåterbäring

Detta system, som även kallas Avgift och utdelning, innebär ett införande av höjda avgifter (skatter/moms)

på produkter med hög CO2-intensitet och där avgifterna jämt fördelat går tillbaka till skattebetalarna. Systemet gör det dyrare att konsumera saker som orsakar mycket utsläpp och eftersom alla får tillbaka lika stor andel gynnas de som generellt konsumerar mindre. Systemet är utjämnande i praktiken eftersom höginkomsttagare tenderar att konsumera mer och alltså kommer att betala in mer än de får tillbaka medan låginkomsttagare istället får tillbaka mer.

Inför personliga utsläppsrätter

Koldioxidransonering går ut på att införa ett utsläppshandelssystem för medborgare. Alla får ett digitalt ransoneringskort och en viss mängd CO2 att hushålla med. Systemet har en stor fördel i att det sätter ett övre tak för utsläppen och illustrerar att planeten har gränser. Ett vetenskapligt baserat tak som implementeras globalt skulle innebära en enorm jämställdhetsreform och överföring av rikedomar från rika till fattiga. Ett styrmedel som adresserar rättvisaspekten av klimatomställningen.

Inför ett fossilreklamförbud

Det är orimligt att vi under en klimatkris tillåter marknadsförare att fritt investera miljarder för att locka till onödiga flygresor, köp av onödigt tunga bilar med förbränningsmotorer och grönmåla de största utsläpparna. Inför ett fossilreklamförbud som svartlistar oljebolag från reklamlandskapet på motsvarande sätt som t ex tobaksbolagen och som även förbjuder reklam för fordon med förbränningsmotor och reklam för flygresor.

Förbjud de mest skadliga reklammetoderna

Reklam kan vara en viktig del i innovationssystemet och genom att lyfta nya produkter, tjänster och livsstilar bidra till att lösa olika samhällsproblem. Samtidigt finns det metoder och strategier i reklambranschen som inte bidrar till värde i innovationssystemet utan istället underblåser onödig konsumtion och skuldsättning. Ett samhälle som motar tillbaka de mest skadliga reklammetoderna (handla nu, betala sen och köp 2 betala för 1 osv) är ett samhälle som tar ansvar för både innovation och klimat.

Använd finanssektorn för att katalysera omställningen

Finanssektorn spelar en central roll för alla verksamheter som orsakar det planetära nödläget. Finansbranschen har en verklig makt, ett stort ansvar och besitter en reell möjlighet att snabbt styra om världsutvecklingen i linje med vad forskningsläget kräver.

Gör finansdepartementet till ett miljö- och klimatdepartement

All ekonomisk politik måste genomsyras av uppgiften att stävja det planetära nödläget. Både finanskrisen 2008 och coronastödpaketerna resulterade i massiva stöd till fossilekonomin, ett antal förlorade år och ett cementerande av ett ohållbart system. Vi behöver ett finansdepartement som fokuserar på att leverera en framtidssäkrad välfärd snarare än storleken på BNP.

Ta fram en handlingsplan för finanssektorn

Vi måste säkerställa att finanssektorn blir en katalysator för den nödvändiga klimatomställningen. Reglera affärsbanker och andra aktörer på finansmarknaden så att all finansiell verksamhet håller sig inom planetens gränser och i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål, science based targets och FN:s globala mål.

Transparens, spårbarhet och valfrihet

Som privatperson har man rätt att veta hur ens pengar används. Man ska exempelvis kunna välja att ens pengar inte går in i finanssystemet utan endast används i realekonomin.

Stoppa köp av klimat- och miljöskadliga obligationer

Stoppa alla offentliga köp av klimat- och miljöskadliga obligationer i bolag vars verksamheter försvårar eller motarbetare möjligheten att uppnå klimat- och miljömål.

Städa börsen från ohållbara bolag

Endast bolag vars verksamhet är i linje med Parisavtalets 1,5 gradersmål och FN:s globala hållbarhetsmål ska få listas på börsen.

Inför e-krona och ge Riksbanken hållbarhetskrav

Riksbanken bör få ett särskilt uppdrag att se till att penningpolitiken bidrar till och underlättar miljömålsuppfyllelse. För att återföra makten över penningssystemet från affärsbankerna till staten bör Riksbanken tillhandahålla egna pengar i form av skuldfria e-kronor. Därigenom minskar kravet på ständig tillväxt för att

finansiera skulderna. De privata affärsbankerna finns kvar men får finansiera sin utlåning genom inlåning. Risken för bankkriser reduceras och om de mot förmodan skulle gå i konkurs kollapsar inte ekonomin.

Starta en grön investeringsbank

Många länder och regioner har skapat särskilda gröna investeringsbanker. Statsägda gröna investeringsfonder har de senaste åren vuxit kraftigt och Sverige tog sina första trevande steg 2020. Riksbanken bör finansiera dessa som ett alternativ till kvantitativa lättnader. Trots den snabba framväxten av gröna investeringsfonder utgör de fortfarande endast 0,1 procent av statspapprena.

Inför hållbarhetskrav på aktiebolag

Aktiebolag bör i aktiebolagslagen åläggas att arbeta för det allmännas bästa, på liknande sätt som tysk lagstiftning eller Elizabeth Warrens förslag Accountable Capitalism Act. Lagen bör också göra det tydligt att vinst ska underordnas mål om hållbar utveckling.

Ändra aktiebolagslagen och bolagsstyrningskoder

Inkludera allmänintresset och intressenter i bolagets syfte och mål. Även svensk bolagsstyrning och Stockholmsbörsens uppförandekod är en av de svagare inom OECD och måste förbättras.

Ekologisk och social hållbarhet hänger ihop

Det är viktigt att miljöarbetet inkluderar sociala perspektiv för att bli framgångsrikt, att det också bekämpar de strukturer som exploaterar människor, ökar klyftorna och skapar konflikter. En omställning i linje med klimat- och miljömål har stor arbetsskapande potential. Den internationella arbetsorganisationen ILO räknar med att långt fler jobb skapas än försvinner om samhället ställer om. Det skapar också en arbetsmarknad och välfärd som är mer robust inför den omställning vi vet måste komma, hellre förr än senare.

Respektera urfolks rättigheter

Inför lagkrav på tillämpning av ILO169 och respektera samernas rättigheter.

Rusta människor inför omställningen

Satsa på utbildning och stärkta omställningsprogram på arbetsplatserna så att arbetstagarna kan hitta jobb

på den nya framväxande arbetsmarknaden i samförstånd med facken.

Sänk normalarbetstiden

Den produktivitetsutveckling som sker bör tas ut i kortare arbetstid, snarare än ökad produktion. Det ger snabba utsläppsminskningar (både från produktion och konsumtion) och mer tid för människor att ägna sig åt det de själva anser viktigt.

Utred basinkomst

Det är inte rimligt att bevara arbeten det inte går att leva på eller som planeten inte kan hantera konsekvenserna av. Den pågående automatisering måste också tas i beaktning. Garanterad grundtrygghet kan utformas på många sätt. Det är dags att Sverige följer den växande skara länder som undersöker och testar olika lösningar relaterade till basinkomst.

Stärk det digitala samhällsbygget och verka för fler digitala allmänningar

Ett medielandskap där aktörerna ensidigt jagar tillväxt och vinst har visat sig skada samhällsbygge och demokrati. I ett hållbart samhälle verkar politikerna för ett mer pluralistiskt medielandskap där barnen kan ladda upp sina videoklipp i icke-kommersiella miljöer, där statens upphandlingar premierar öppen källkod och där digitala allmänningar gynnar såväl företag, offentlig sektor som medborgare, likt en bra stadsplanering gör i den icke-digitala världen.

Stärk samhällsnyttiga sektorer

Vi har en åldrande befolkning och skolor som är i behov av utveckling. Här finns många potentiella arbetstillfällen inom serviceyrken som levererar välfärd.

Modernisera skogsnäringen

Levande skogar är nödvändiga för ett klimat i balans och en rik biologisk mångfald. De är en förutsättning för vår trygghet och vår välfärd. Om vi fortsätter exploatera och förstöra ekosystemen äventyrar vi vår framtid. Det är dags att avsluta epoken där vår relation till naturen bygger på kontroll och dominans och inse att vi är beroende av fungerande ekosystem, att vi måste jobba med naturen, inte mot den. Därför måste vi förändra sättet vi bedriver svensk närings- och skogspolitik på.

Skydda 30 procent av skogen

Minst 30% av all natur måste ges formellt skydd, det gäller också våra skogliga ekosystem. Dessa skyddade

områden måste vara representativa och funktionella. All avverkning av gamla naturskogar och andra träd- och skogsmiljöer med höga naturvärden måste upphöra. Av särskild vikt är stora intakta skogsarealer.

Inför hyggesfritt skogsbruk

Den skog som brukas, ska brukas med hållbara ekosystembaserade skogsbruksmetoder som bygger på naturlig föryngring och skogsdynamik. Kalhyggesbruket ska avvecklas. Skogsbruket måste också verka för att förebygga markskador och ta full hänsyn till biodiversitet, vatten, kulturvärden och andra former av nyttjande. Ett ekosystembaserat skogsbruk är mer kunskaps- och arbetsintensivt vilket innebär fler möjligheter för kommuner och regioner med mycket brukad skog.

Inför bonus-malus för markanvändning

Där skonsamma, ekosystembaserade skogsbruksmetoder premieras framför det utdaterade intensiva skogsbruket som idag skövlar vårt naturarv och utarmar ekosystemen bör bonus-malus införas.

Lev upp till miljömålen

Det borde vara en självklarhet, men dessvärre har dagens politiker misslyckats kapitalt. Alla miljömål måste uppfyllas, särskilt: begränsad klimatpåverkan, miljömålen om levande skogar, ett rikt växt- och djurliv, myllrande våtmarker och levande sjöar och vattendrag, samt även målen om skyddad skog som vi lovat FN och EU.

Avskaffa subventioner som gynnar dagens destruktiva skogsindustri

Dagens skogsindustri är beroende av massiva subventioner i form av elskattesubventioner, skattesubventioner för bioenergi, gratis tilldelning av utsläppsrätter, samt en lång rad investeringsstöd. Dessa stöd gynnar linjära affärsmodeller som strider mot regeringens industrialiseringsstrategi, motarbetar arbetet med att ställa om till en cirkulär ekonomi och underminerar EU:s avfallsstrategi. Skattebefrielser, subventioner och stöd bör istället gynna omställning mot en modern hållbar ekonomi och som lever upp till klimat- och miljömålen.

Respektera urfolks rättigheter

Inför lagkrav på tillämpning av ILO169 och respektera samernas rättigheter till deras livsnäring. Samebyarnas rätt att bedriva renskötsel måste respekteras och all kalhyggesavverkning av hänglavsskogar och annan naturskog i Sápmi måste upphöra.

Inför ett nytt ägardirektiv för Sveaskog

Utdelningskravet för Sveaskog bör avskaffas. Grundpremisserna i ägardirektivet behöver ändras så att utgångspunkten är bevarande och icke-exploaterande, kalhyggesfri användning av skogen. Bevarandet av fungerande ekosystem samt miljömålen särskilt levande skogar, skyddad mark, myllrande våtmarker och levande sjöar och vattendrag ska vara ramvillkor för verksamheten.

Reglera skogsbruket i miljöbalken

Skogsstyrelsen bör ges uppdrag, mandat och resurser för att tillse att svenskt skogsbruk bedrivs på ett sätt som inte skadar klimatet eller ekosystemen. Detta uppdrag skulle innebära en fortsatt och utökad kartläggning av värden i skogen, inklusive nyckelbiotoper, samt ett tätare engagemang med skogsägare för att uppmuntra ett hållbart skogsbruk. Skogsstyrelsen bör också få uppdrag i att vara mer aktiva i tillsyn och myndighetsutövning vad gäller stora skogsbolag.

Ett resilient och regenerativt lantbruk

Jordbruket fyller en livsviktig funktion i vårt samhälle men det industriella jordbruket och de globaliserade livsmedelssystemen tär på miljö, klimat och vår välfärd. Dagens jordbrukssystem för med sig utarmning av matjordar, kollapsade ekosystem, förlust av biologisk mångfald, klimatförändringar, ökade socioekonomiska klyftor samt en utglesad landsbygd. Globalt bidrar systemet till en ökad ojämlikhet och i många delar av världen även osäker tillgång till livsmedel.

Samtidigt har en omställning av jordbruket potential att inte bara minska sektorns klimat- och miljöpåverkan och öka livsmedelsförsörjningens resiliens, utan till och med göra sektorn till en lösning på många problem.

Ställ om till ett 100% regenerativt jordbruk till 2035

Säkerställ att jordbruket både skapar livsmedel, bidrar till att minska halterna av växthusgaser i atmosfären, ökar den biologiska mångfalden och skapar starka och cirkulära lokalsamhällen.

Inför omfattande satsningar på utbildning och omställningsstöd för existerande jordbruk

Regenerativa jordbruksmetoder som vitaliserar ekosystem istället för att bryta ner dem är kunskapsintensiva.

siva och skiljer sig i hög grad från det konventionella jordbrukets arbetsinsatser. En omställning skulle gynnas av utbildningssatsningar och omställningsstöd i många former, både från det offentliga direkt och genom att stödja och uppmuntra kunskapsutbyte mellan jordbrukare.

Resurseffektivisera genom att odla mat till människor

Idag går endast 20% av det vi odlar i Sverige till mat till oss människor, resten går till foder och en liten del till biodrivmedel. Vi har stor potential att öka vår produktion av växtbaserad mat till humankonsumtion, men det kräver riskförebyggande åtgärder såsom långsiktigt stöd och kontrakt för lantbrukarna. Behov finns även för en ökad medvetenheten hos konsumenter och offentlig sektor om svenskodlade proteiner.

Underlätta för etablerandet av de lokala cirkulära flödet

I det industriella jordbruket är lantbrukarna i stor utsträckning beroende av bidrag för att överleva. För att stimulera omställningen krävs långsiktiga omställningsstöd och att offentlig sektor, regioner och kommuner aktivt stödjer nyetablering och omställning av existerande jordbruksverksamheter, exempelvis genom upphandling som prioriterar de lokala och regenerativa och på andra sätt underlättar för lokalfokuserade innovativa försäljningsmodeller såsom andelsjordbruk och REKO-ringar.

Skatteväxla och gör hållbara jordbruksverksamheter billigare och ohållbara dyrare

För att stimulera omställningen och fram tills ekologiskt omsorgsfull AI kan komplettera människor inom den regenerativa jordbruksproduktionen behöver kostnaden för arbetskraft minska i jordbruket. Samtidigt bör kostnaderna för konstgödsel, fossila bränslen, kemikalier etc som inte krävs i ett hållbart jordbruk öka. Detta kan exempelvis ske genom skatteväxling.

Inför ekonomiska incitament för att skydda jorden och utnyttja dess potential som kolsänka

De senaste 150 åren har vi förlorat hälften av den levande matjorden på planeten. En välmående jord håller inte bara vatten och näringsämnen utan kan även lagra stora mängder kol och därmed skapa minusutsläpp av koldioxid. Förutom klimatvinsterna förbättras även jordens förmåga att hålla vatten och binda näring vilket leder till större skördar och förbättrad resiliens. Det bör införas ekonomiska incitament som gynnar jordbruka-

re som ökar kolinlagringen och mängderna livskraftig matjord.

Avskaffa alla subventioner till fossila insatsvaror och förbränningsteknik

Jordbrukssektorn bör omedelbart fasa ut alla fossila insatsvaror och drivmedel samt all teknik som bygger på förbränning.

Avskaffa stöd till djurhållning som inte bedrivs som en integrerad del av odlingssystem

De största direkta miljö- och klimatproblem som orsakas av vårt nuvarande jordbruk kommer från djurhållningen och den höga konsumtionen av animaliska produkter. Den svenska konsumtionen av kött behöver därför minska med omkring 70% redan till 2030 för att vara i linje med våra klimat- och miljömål. I ett regenerativt system där djurhållning endast sker som en integrerad del kan dock djurhållningen bli en positiv del även för miljö och klimat. Det kommer innebära färre djur och minskad köttproduktion. Införande av politiska styrmedel som exempelvis avgift på importerat kött kan säkerställa svenska bönders konkurrenskraft.

Återskapa naturliga näringsflöden

Biologiska produkter och material ska produceras utan farliga kemikalier och ska, efter de har cirkulerats i så stor utsträckning som möjligt, rötas och komposteras för att näringen från den ska kunna återföras till naturens kretslopp. Näringsämnen från avlopp och industrier tas också tillvara och återförs genom separata system och reningsverk till kretsloppet för att bli användas som näring på våra åkrar. Konstgödsel ska fasas ut från jordbruket och skogsindustrin.

Ett smart och hållbart energisystem

Det finns i princip ingen energikälla som inte medför någon form av negativ konsekvens. Därför är det viktigaste att energianvändningen i alla sektorer effektiviseras så att energiförbrukning och resursanvändning minskar i absoluta tal. Det räcker inte att fortsätta på samma sätt som idag och enbart byta ut fossil kapacitet mot förnybar kapacitet. Lösningar som avskaffar eller minskar behov av energi måste ha absolut prioritet. Det är också helt centralt att inte fastna i idéer om falska lösningar som stjäl tid och resurser från det verkliga satsningarna som måste genomföras.

Prioritera energieffektivisering och låt den principen genomsyra allt omställningsarbete

Det går inte att klara av omställningen om vi inte minskar energiförbrukningen i absoluta tal och optimerar när, var och hur energin som tillförs används. Att effektivisera först är det mest kostnads- och resurseffektiva sättet att ställa om på.

Överge falska lösningar och drömmar om enkla övergångsteknologier

Varenda investerad krona måste gå till lösningar som avskaffar utsläpp och som är långsiktigt hållbara och cirkulära. Varken kärnkraft, CCS, bioenergi eller geo-engineering är cirkulära teknologier och de levererar inte några utsläppsminskningar inom den tidsram det planetära nödläget kräver. Det är osäkra, riskabla, dyra och i vissa fall extremt farliga tekniker som ger ett alibi till fossilindustrin att fortsätta släppa ut och riskerar att skapa inlåsnings effekter och stjåla tid, kraft och pengar från det verkliga klimatarbetet

Fasa ut all förbränningsteknologi inom uppvärmningssektorn

Det är inte cirkulärt att bränna upp resurser, vare sig sopor eller skog. Fjärrvärmenäten kan vara kvar men bör ställas om till att drivas med solvärme med säsongslager och även kompletteras med djupborrad geovärme eller geoenergi.

Stimulera utbyggnad av hållbar havsbaserad vindkraft

Satsningar på havsbaserad vindkraft är viktiga för att förse södra Sverige med elproduktion men går för sakta. Staten behöver ta ett ansvar för att stimulera utbyggnaden genom till exempel minskade anslutningskostnader till det nationella elnätet. Det är dock viktigt att utbyggnaden sker inom ramen för andra miljömål.

Säkerställ att det finns rätt infrastruktur, lagstiftning och affärsmodeller för att gå mot 100% förbränningsfritt, förnybart och hållbart

Satsa på överföringskapacitet, laddinfrastruktur för elfordon, lager osv. Energibolag ska motiveras att sälja tjänsten varmt och ljust hus istället för kWh - vilket skapar incitament för energibolagen att energieffektivisera. Affärsmodellen bygger inte längre på att sälja så mycket energi som möjligt utan att leverera en standard.

Släpp solelen fri

Sverige ligger, trots jämförbar solinstrålning, långt efter flera andra länder i norra Europa när det gäller

andelen sol. Skatter, regler och andra begränsningar har försvårat utvecklingen och idag har bara några enstaka procent av svenska fastigheter sol på taken. Regeringen behöver driva på utvecklingen mot ett mer demokratiskt och decentraliserat energisystem där egenproducerad sol bidrar till att vi når målet om 100 procent förnybar el i Sverige. De hinder som idag bromsar utvecklingen när det gäller till exempel andelsägd sol eller för större tak behöver undanröjas. Potentialen är stor. Om existerande lämpliga tak i Sverige användes för att producera sol skulle det kunna ge närmare 40 Twh sol, omkring en tredjedel av Sveriges elanvändning.

Framtidens mobilitetslösningar

Transportsektorn är ett av de tydligare exemplen på att stegvisa förändringar inte är tillräckliga utan leder tvärtom till fortsatta utsläppsökningar när systemperspektivet negligeras. Målet om en utsläppsminskning med 70% till 2030 är avlägset. Vår idé om mobilitet och djupt rotade värden kopplade till privatbilsism och att skeppa varor kors och tvärs över planeten måste stöpas om i grunden. Mängden transporter måste minska och förbränningsmotorn måste bort. Förändringen sker inte över en natt, men varje incitament att förlänga förbränningsmotorns existens gör att utsläppen fortsätter öka. Det finns inga övergångsbränslen, atmosfären värms lika mycket av förbränning av en kolatom från bioenergi som från fossil energi och det är först om 60-120 år nya träd tagit upp samman mängd koldioxid som släpps ut. Vi behöver istället förändra samhället så att mobilitetsbehoven förändras.

Mål om minskade transporter

Trafikverket bör få ett entydigt mål om minskat vägtrafikarbete och att främja andra transportslag. Transportstyrelsen bör få ett överordnat mål om att minska väg- och flygtrafiken och att skapa starka incitament för en överflyttning till kollektiva transportslag.

Överge förbränningsmotorn

Vare sig det är bensin, diesel eller biodrivmedel i tanken så orsakar de klimatskadliga utsläpp. Att genomföra ett "bränslebyte" från fossila till biobaserade drivmedel innebär inga utsläppsminskningar till atmosfären inom den tidsram som behövs, men hotar den biologiska mångfalden. Fordonsflottan behöver

istället effektiviseras och elektrifieras. Drivmedel, vare sig de är fossil- eller biobaserade, bör få progressivt ökade avgifter och på sikt förbjudas. Försäljning av nya fordon för privata transporter med förbränningsmotor bör förbjudas senast 2025.

Byt och bygg bort bilen

Se över stadsplanering för att gynna gång, cykel och kollektivtrafik. Inför krav på publika bilpooler i varje kommun. Stoppa utbyggnad av motorvägar, flygplatser och annan infrastruktur som låser in oss i ett utsläpp-sintensivt samhälle och en i grunden felaktig transport-lösning.

Etablera en kollektivnorm

Inför gratis kollektivtrafik. I städer är runt hälften av resorna med bil kortare än 3-4 km och även i hela landet är de flesta resorna under milen. Med rätt satsningar och en högre ambitionsnivå kan många av dessa resor flyttas över till kollektivresor eller cykel.

Genomför en transportväxling

Flygplan har en lång livslängd och omställningen kommer att gå långsamt även om ny elflygteknik skulle lanseras imorgon. Därför måste samhällsplaneringen utgå från kraftigt minskat flygande för att vara förenligt med klimatmålen. Genomför ett skifte från flyg till tåg genom kraftiga investeringar i järnväg parallellt med höjda flygavgifter. Förbjud kortare flygsträckor där järnväg eller buss finns som alternativ.

Satsa på rätt typ av tåginvesteringar

Höghastighetståg tar lång tid att bygga, är dyra och måste gå rakt igenom skyddad natur, fornlämningar och kulturmark. Det är därför viktigt att satsa på regional tågtrafik där de största trafikökningarna beräknas ske och där nyttan kommer även låginkomsttagare till del.

En hållbar och cirkulär industri

Industrisektorn behöver transformeras för att kunna fungera i balans med de omgivande ekosystemen istället för att överutnyttja och förstöra dem. Idag ökar varuproduktionen ständigt i ett globalt handelssystem där vinstintresset har företräde framför hållbar utveckling. De biologiska och teknologiska kretsloppen behöver slutas och vi behöver ställa om till cirkulära och energismart flöden som håller sig inom de planetära gränserna. Det innebär att vi måste internalisera de verkliga kostnaderna i resurskalkylen, lämna dagens handelssystem och gå över till mer lokal produktion och konsumtion på ekosystemens villkor.

Fokusera på utsläppsminskningar i närtid

Främja åtgärder som kraftfullt och skyndsamt ställer om miljöfarliga och utsläppsintensiva industrier, i linje med klimat- och miljömål.

Inför omställningsprogram för de som arbetar inom utdöende industrier

Skapa omställningsprogram med utbildningsinsatser för de som arbetar inom industrier eller företag som måste fasas ut. Vi vet att omställningen kräver nya typer av kompetenser, både inom näringslivet och i det offentliga, exempelvis inom mer omfattande miljöledningssystem, upphandlingskompetens, ingenjörer med flera.

Satsa inte en krona som inte sänker utsläppen

Den nödvändiga omställningen till låg- och nollutsläppsindustri förhalas av hopp om CCS, teknik som inte är operationell, som minskar incitamenten att energieffektivisera och ökar energibehovet. Investeringstöd och subventioner går till ett alibi att fortsätta släppa ut istället för till verkliga utsläppsminskningens åtgärder.

Investera i uppskalning och implementering istället för innovation och startups

Idag finns det hur mycket pengar som helst att söka för att utveckla nya innovationer, utveckla pilotprojekt och startups. Vi vet vilka projekt som varit framgångsrika eller ej och istället för bygga vidare på denna kunskap så blir de flesta pilotprojekt just ett kortvarigt projekt, och startup-bolagen läggs ner då det inte finns något stöd för att ta projekten vidare eller skala upp företagen. Dessa investeringsmedel måste balanseras

mycket mer och det måste utvecklas system för vidareutveckling.

Slut materialkretsloppen

Stöd satsningar på infrastruktur och projekt som möjliggör resurssnåla affärsmodeller och cirkulära materialflöden.

Sänk arbetsgivaravgiften för cirkulära företag

Den cirkulära ekonomin är arbetsintensiv och den linjära ekonomin är resursintensiv. Reparation, återbruk och återvinning kräver stora mängder arbetskraft, vilket idag är kostsamt.

Chockhöj beskattningen av materialutvinning

Beskattningen av utvinning av så kallat jungfruligt material måste ökas kraftigt för att i sig motverka utvinningen som sådan och istället stimulera – och slutligen övergå till – användning av sekundära råvaror.

Inför kvotplikt för återvunnet material i nybyggen

Inför ett kvotsystem där exempelvis nybyggnationer måste ha en viss andel återanvända eller återvunna material. Kvoten kan sedan successivt öka i takt med att marknaden för återbruk utvecklas.

Uppmuntra till upprustning av existerande hus istället för rivningar

De mest hållbara husen är de som inte byggs. Därför måste vi se till att hus som ingen idag vill nyttja byggs om och rustas upp istället för att rivas.

Stimulera återanvändning och återbruk

Material och produkter som säljs på andrahandsmarknader har redan belagts med moms en gång och bör således inte beskattas igen och en borttagen eller sänkt moms på andrahandsprodukter bör övervägas.

Reformera industristödet

Flytta pengarna i industrilivet för att fasa ut stöd till förbränningsteknologi och bioenergi till förmån för effektivisering, cirkulära resursflöden och elektrifiering.

